

Драг и мода

Галина Безлова

В есето си „Notes on Camp“ от 1964¹ Сюзън Зонтаг говори за схващането и понятието *camp* – екстравагантна, огромна, забавна, кич, честна, провалена, искрена чувственост, създадена с любов. Настоящият текст не е за Сюзън Зонтаг или за схващането за *camp*, но не може да бъде започнат без да споменем този термин. Настоящият текст е за драг изкуството и модата, а там, където те се пресичат в много случаи е люлката на откровения *camp*.

Camp е концепция, приложима най-вече в изкуството, но се простира отвъд него. В своите бележки Зонтаг не веднъж споменава огромното влияние, което куиър хората са имали върху създаването не само на термина *camp* и изкуството, което може да спадне в тази категория, но и самата същност и усещане за *camp*. Без ЛГБТИ+ хората то не би съществувало. Зонтаг говори за андрогинността и отказа от сериозността на половите роли, наложени ни от обществото. Тя споменава преекспонираната женственост и мъжественост и преувеличените опити да бъдем докрай и изцяло олицетворение на тези архетипи. През призмата на *camp* всичко попада в кавички - и ако масата е „маса“, то жената също се превръща в „жена“.

Жена в кавички - за много драг артисти именно това олицетворяват те самите, когато се посипят с брокат и сложат дълги нокти, огромни гърди и още по-големи мигли.

Жената - или преувеличена, крещящо ярка и почти анимирана нейна версия.

---

1 Susan Sontag, „Notes on ‘Camp,’” *Partisan Review*, Vol. 31, No. 4 (Fall 1964): 515–530; вж. бълг. прев.: Сюзън Зонтаг, „Бележки за ‚камп‘“, превод Златко Енев, *Либерален преглед* (2 май 2008), <http://www.librev.com/index.php/arts-theory-publisher/248-2009-06-16-06-25-12>.

Жената в кавички обаче често е и отправната точка на повечето висши пилотажи в модата. Жената с почти нарисувани пропорции; жената, която не изпитва болка от безбожно високите обувки; онази, чието ежедневие ѝ позволява да носи дрехите на *Comme des garçons*. Дизайнерите, които се стараят да са достъпни за средностатистическата жена рядко се озовават под светлината на прожекторите (пример за един от малкото известни дизайнери, които подхождат с грижа към жената, е Джани Версаче - именно неговата истинска любов към моделите му, разкоша и хубавия живот е причината за неговия световен успех).

В света на модата изразът „изкуството изисква жертви“ важи с пълна сила и макар главният потребител на плодовете на модния дизайн да са жените, жертвите често са понесени именно от тях - било то заради отнетия комфорт, било то заради ударите върху самочувствието им, нанесени от недостижимите стандарти за красота, към които модата допринася.

Модата не съществува във вакуум, а отразява или се противопоставя на основните социални, политически и икономически предпоставки, в които се развива: патриархалното общество, расизмът и капитализмът оставят ясен отпечатък върху дизайна на дрехи и концепцията за вкус/стил - както върху всичко друго под слънцето в нашето съвремие. Схващанията ни за това, кое е кич², кое е стилно и кое показва липса на вкус често са елитарни и произхождат от предразсъдъците ни за някои части от обществото.

За много хора дрехите, гримът, косата и цялостният начин, по който позволяват света да ги види е начин за себеизразяване. Стилът и външният ни вид могат да бъдат не само изкуство и вид креативност, но и форма на комуникация с другите.

Исторически, именно цветнокожите хора, куиър хората и жените са

---

2 Jo Weldon, “Who Decides What’s Tacky Anyway?: On Bad Taste and Leopard Print in the 1970s,” *Literary Hub* (August 2, 2018), <https://lithub.com/who-decides-whats-tacky-anyway>.

основоположниците на модата такава, каквато я познаваме днес. Всички нейни течения и измерения имат за начало онези, които, лишени от достъп до по-традиционни методи, са търсели нови и различни платна, върху които да творят и чрез които да изразяват онова, което не може или не трябва да бъде казано с думи. Съвременната мода продължава да се развива заради приноса, идеите и уменията на същите тези маргинализирани групи хора, макар техните идеи бързо да биват усвоени и капитализирани от модната индустрия и по-привилегированите в нея. През последните години станахме свидетели на многобройни случаи на плагиатство от страна на изключително популярни марки с много капитал за сметка на независими творци, които или са в бранша от скоро или пък предпочитат да работят по устойчив начин и отказват да станат част от бързата мода.³

Куиър културата и модата са неразривно свързани. Те черпят една от друга и биха осиротели една без друга. Транс общността и драг културата в частност (в миналото считани за едно общо цяло) обикновено дават началото на всички нови тенденции в модния дизайн, грима, косата. Дизайнерите, гримьорите, коафьорите и стилистите, стоящи зад най-обсъжданите из медиите визии, обикновено са куиър хора.

От друга страна драг артистите често са сред най-големите ценители на модата. Дрехите може да не правят човека, но (донякъде) правят драг артиста. Драг изпълненията често са визуални зрелища и външният вид на артистите е от огромно значение за този вид перформанс изкуство. Ако сте гледали дори един епизод от RuPaul's Drag Race или пък сте били на шоу от местната драг сцена, знаете, че повечето драг артисти прекарват часове наред в гримиране преди всяко представление, за да постигнат желаната си визия, а дори когато не ги дават по телевизията или няма

---

³ “Does Dolls Kill Steal Designs?,” *Toreador Magazine* (2021), <http://toreadormagazine.com/the-world/model/does-dolls-kill-steal-designs>; Eliza Huber, “Young Designers Get Ripped Off All The Time. Is There Any Way To Stop It?,” *Refinery 29* (May 3, 2021), <https://www.refinery29.com/en-us/2021/05/10387892/fashion-copying-independent-designers-plagiarism-law>.

публика, която да ги гледа, инвестират доста пари в тоалети, грим и перуки и често отделят много от свободното си време за концептуализиране и въплъщение в драг персоната си. С популяризирането на драга през последните едно-две десетилетия и навлизането му в световния мейнстрийм, все по-често виждаме драг артисти, които могат да си позволят дизайнерски гардероби и изпипани докрай визии. Неведнъж станахме свидетели и на още по-близка симбиоза между дизайнери и драг артисти по модните ревюта, когато драг артистите стават модели за новите колекции.

Интересът на този текст е насочен към българския контекст от 90-те и ранните 10 г. на ХХ век, когато тогавашните нощни клубове озаряват страната като малки драг оазиси и дават платформа на изпълненията, включени в програмата на Тамара Найт шоу. Места като „Калигула“, „Спартакус“, „Оскар Уайлд“, „Александър“ се превръщат в пространства, изпълнени със забавления и любов за онези, които иначе са избутани в периферията на обществото. С популяризирането на клубовете и изпълненията, които стават реалност по сцените им, драг кралиците и дизайнерите, които са ги обличали, бързо се превръщат в обичана и значима част от българската ЛГБТИ+ общност.

Ще чуем за творци, имали пръст в разцъфващия тогава куйър нощен и сценичен живот. От дизайнерите на сценичните костюми на деветдесетгарските драг кралици и съдиите в драг конкурсите за красота, през създателите на одеждите за „Тамара найт шоу“ до някои от дизайнерите, обличали култови артисти като Урсула. В следващите редове ви представяме интервю с дизайнерката Светла Димитрова и нейната марка „Ариес Уникат“.